

Likumprojekta „Lobēšanas atklātības likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija)

I. Tiesību akta projekta izstrādes nepieciešamība		
1.	Pamatojums	<p>Ministru kabineta 2011.gada 6.decembra protokollēmums Nr.72 33.§ (TA-2581, TA-176);</p> <p>Ministru kabineta 2011.gada 12.decembra rīkojuma Nr. 647 „Par koncepciju „Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem”” 3.punkts.</p>
2.	Pašreizējā situācija un problēmas	<p>Lobēšana ir visā pasaulē izplatīta likumdošanas procesa un dažādu publiskās varas lēmumu (piemēram, lēmumu par attīstības plānošanu, teritoriālo plānošanu, publisko iepirkumu veikšanu, citu veidu iegādēm valsts, pašvaldību, kapitālsabiedrību vajadzībām, publisko privāto partnerību u.c.) pieņemšanas ietekmēšana noteiktu privātpersonu interesēs. Lai arī lobētāji bieži vien sniedz lēmumu pieņēmējiem būtisku informāciju par attiecīgās jomas darbību, tomēr ekonomiski spēcīgākām lobētāju grupām ir lielas priekšrocības panākt sev labvēlīgu lēmumu pieņemšanu, tādējādi radot savai darbībai labvēlīgākus apstākļus, salīdzinot ar personām, kas neizmanto vai resursu trūkuma dēļ nespēj izmantot dažādus lobēšanas paņēmienus. Informācijas trūkums par to, kuru personu interesēs ir izstrādāti normatīvie akti, pieņemti attīstības plānošanas dokumenti vai veiktas citas darbības, kas ietekmē visu valsts iedzīvotāju dzīvi, rada augstu nevienlīdzības risku, mazina valsts uzraudzību un kontroli aktīvām lobistu organizācijām.</p> <p>Starptautiskā Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (turpmāk – OECD) 2010.gada 18.februārī izdevusi rekomendācijas (C(2010)16), kurās OECD dalībvalstis ir aicinātas noteikt vienotas prasības lobēšanas regulējumā, paredzot konkrētus labas pārvaldības principus, tajā skaitā noteikt skaidru lobēšanas un lobētāju definīciju, nodrošināt lobēšanas caurskatāmību un atklātumu, nodrošināt visus lobētājus ar vienlīdzīgām tiesībām piekļūt lobēšanas objektiem jeb par lēmumu pieņemšanu atbildīgajām amatpersonām un vienādas ne tikai tiesības, bet arī iespējas lobēšanas aktivitāšu veikšanai.</p> <p>Vienlaicīgi jāatzīmē, ka kopš 2000.gada jūnija Latvija ir pievienojusies Eiropas Padomes Starpvalstu pretkorupcijas grupai (GRECO), kuras mērķis ir uzlabot tās dalībvalstu spēju apkarot korupciju, savstarpēja novērtējuma procesa un dalībvalstu spiediena ceļā kontrolējot šo dalībvalstu pieņemto saistību izpildi. Saistībā ar minēto GRECO ietvaros regulāri tiek veikts valstu novērtējums, un 2012.gadā noslēdzās IV kārtas novērtēšana, kas bija veltīta korupcijas novēršanas jautājumiem parlamentā, tiesā un prokuratūrā.</p> <p>GRECO atzīst, ka Saeimā ir ieviesti pasākumi, lai nodrošinātu atklātību un sabiedrībai pieejamību informācijai par</p>

ierosinātajiem likumiem un pieņemtajiem likumiem, kā arī nodrošināta iespēja sekot līdzi Saeimas plenārsēdēm. Atzinīgi tiek vērtēti arī 2012.gada 19.janvāra grozījumi Saeimas Kārtības rullī, kas paredz atklātu balsošanu, apstiprinot, ievēlot un ieceļot amatā amatpersonas.

Savukārt saistībā ar lobēšanas jautājumiem GRECO ziņojumā norādīts, ka pašreiz Saeimas deputātiem nav obligāti jāsniedz informācija par tikšanos un konsultācijām, kas ārpus komisiju sēdēm notikušas ar trešajām pusēm saistībā ar virzītajām likumdošanas iniciatīvām. Caurspīdīguma trūkums šajā jomā veido būtisku robu sistēmā, kas dod pamatu apgalvojumiem par pieaugošu privāto interešu ietekmi likumdošanas procesā. Korupcijas novēršanas un apkarošanas programmā 2009. - 2013. gadam kā viens no izvirzītajiem mērķiem bija savlaicīga likumprojektu publicēšana, kā arī anotāciju un informācijas, kas attiecas uz notikušajām konsultācijām ar privātpersonām un lobētājiem, publiskošana. Tādējādi **GRECO rekomendē ieviest normatīvo regulējumu, kas nosaka kārtību, kādā parlamenta deputāti komunicē ar lobētājiem un citām iesaistītajām pusēm, kas mēģina ietekmēt likumdošanas procesu.**

Šobrīd visā pasaulē notiek diskusijas par lobēšanas prakses tiesiskajiem un ētiskajiem aspektiem un attiecīgi par prasībām lēmumu pieņemšanas pārskatāmības nodrošināšanai. Virkne valstu jau ir reglamentējušas lobēšanas procesu vai nu ar īpašu likumu (piemēram, Lietuva, Kanāda, ASV, Polija, Meksika, Maķedonija u.c.) vai ar noteikumiem citu likumu ietvaros (Vācija, Slovēnija), kā arī daudzās valstīs notiek diskusija par nepieciešamību šo jautājumu regulēt, pieņemot attiecīgu tiesību aktu (Lielbritānija, Igaunija, Norvēģija). Būtiskākā starptautiskā iniciatīva ir Eiropas Komisijas darbs pie tā, lai dalībvalstīs tiktu maksimāli nodrošināta publiskās darbības caurskatāmība.

KNAB atbilstoši Ministru kabineta 2011.gada 12.decembra rīkojumā Nr.647 "Par koncepciju "Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem"" noteiktajam ir izstrādājis likumprojektu „Lobēšanas atklātības likums”, kas tika uzsludināts Valsts sekretāru sanāksmē 2012.gada 14.jūnijā (VSS-626). Pašreiz notiek likumprojekta saskaņošana ar ieinteresētajām institūcijām, jo notiek diskusijas par daudziem fundamentāliem jautājumiem, tāpēc ar Ministru kabineta 2013.gada 27.marta rīkojumu Nr.113 „Grozījums Ministru kabineta 2011.gada 12.decembra rīkojumā Nr.647 "Par koncepciju "Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem"" likumprojekta iesniegšanas termiņš Ministru kabinetā pagarināts līdz 2013.gada 31.decembrim.

Lai līdzsvarotu dažādu sabiedrības grupu līdzdalību lēmumu pieņemšanā un nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas visām ieinteresētajām pusēm iesaistīties lobēšanā, ir jānodrošina informācijas par šobrīd veiktajām lobēšanas aktivitātēm publiskums. Izvērtējot pašreiz spēkā esošo normatīvo aktu bāzi, ir secināms, ka minēto lobēšanas publiskumu

nenodrošina neviens spēkā esošais likums. Saskaņā ar Informācijas atklātības likumu ir iespējams publiskot tikai tādu informāciju, kas ir iestādes rīcībā vai ko iestādei atbilstoši tās kompetencei ir pienākums radīt. Informācijas atklātības likums neparedz pienākumu radīt informāciju, tādēļ nav piemērojams situācijā, kad kāda veida ziņas vai dati, piemēram, par lobēšanas aktivitātēm, nav radīti.

Šobrīd publiskās varas institūcijām, respektīvi, to amatpersonām un darbiniekiem, nav skaidri noteikta pienākuma, kas izriet no ārējiem normatīvajiem aktiem, dokumentēt un iekļaut savā aprītē informāciju par komunikāciju ar jebkuru lobētāju. Vismazāk informācijas ir par lobētāju darbības ietekmi uz politisko amatpersonu lēmumu pieņemšanu Saeimā un Latvijas lielākajā pašvaldībā – Rīgas domē. Faktiski nekāda sistematizēta vai noteiktā kārtībā pieejama informācija par komunikāciju ar visiem lobētājiem augstākminētajās institūcijās nav publiski pieejama.

Lai arī Saeimā, lai nodrošinātu pilsoniskās sabiedrības attīstību Latvijā un uzlabotu Saeimas un NVO sadarbību, balstoties uz savstarpēju izpratni un atbalstu, kā arī uzsverot NVO darbības nozīmi demokrātiskā valstī, Saeima 2006.gada 30.martā ir pieņēmusi „Deklarāciju par pilsoniskās sabiedrības attīstību Latvijā un sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām” un regulāri reizi gadā rīko Saeimas un NVO forumus, tomēr publiski Saeimas mājaslapā nav pieejama sistematizēta informācija par šīs institūcijas faktisko komunikāciju ar konkrētajām nevalstiskajām organizācijām, nav pieejams minēto Deklarāciju parakstījušo organizāciju saraksts un informācijas par Saeimas un NVO ikdienas saziņu ar desmit Saeimas komisiju koordinatoriem saturs.

Vienīgā informācija, ko varētu zināmā mērā attiecināt uz lobēšanas darbību, kas ir pieejama Saeimas mājas lapā, ir publicēta sadaļā par darba kārtību pēc komisijām¹, kur, atverot datni par konkrētās sēdes datumu, uzskatāmi redzams, ka no 11.Saeimas 17 komisijām tikai trīs komisijas sniedz ziņas par uz sēdi uzaicinātajām personām, minot pārstāvja vārdu, uzvārdu un amatu. Šāda informācija pieejama Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas, Mandātu, ētikas un iesniegumu komisijas un Pieprasījumu komisijas darba kārtības aprakstā. Savukārt no 16 apakškomisijām, tikai viena – Ārlietu komisijas Baltijas lietu apakškomisija, norāda šādu informāciju. Tomēr saskaņā ar Likumprojektu – informācija par institūcijas organizētu sadarbību ar privātpersonām, tai skaitā uzaicināšanu piedalīties sēdēs, netiek uzskatīta par lobēšanu, līdz ar to pat vēl pilnīgākas šādas informācijas publiskošana neatrisinās problēmu kopumā.

Valsts pārvaldē daļēju ieskatu par organizētās pilsoniskās sabiedrības darbību un ietekmi uz izpildvaras lēmumu pieņemšanu var iegūt no Ministru kabineta kārtības ruļļa

¹ <http://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/ComissionsList?readform>
KNABAnot_130605_lob; Likumprojekta „Lobēšanas atklātības likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija)

	<p>noteiktajā kārtībā sniegtajiem atzinumiem par tiesību akta projektu, to anotācijām un no Ministru kabineta sēžu tiešraidēm internetā. Ministru kabinets ir parakstījis , ko līdz 2013.gada 7.novembrim ir parakstījušas 352 organizācijas (Saraksti nesistematizētā veidā ir pieejami mājaslapā).</p> <p>Papildus minams arī tas, ka dokumentēta un pieejama ir informācija par normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā īstenotu sabiedrisko vai publisko apspriešanu gan valsts, gan pašvaldību institūcijās, kā arī izveidotajām darba grupām un konsultatīvajām padomēm.</p> <p>Tomēr tas, ka, iespējams, ļoti efektīva ir lobētāju darbība ārpus Ministru kabineta sēdēm un Valsts pārvaldes iekārtas likuma 48.pantā paredzētajām oficiālajām sabiedrības līdzdalības formām, piemēram, individuāli sazinoties ar politiskajām vai izpildvaras amatpersonām, apliecina fakti, kas tiek tikai nejauši izpausti. Piemēram, tikai no intervijām plašsaziņas līdzekļos sabiedrība uzzināja, ka lobēšana par 2014.gada Valsts budžeta likumu aktīvi notikusi, gan tiekoties ar Izglītības ministru, gan arī ar Ministru prezidentu. Efektīvākie lobisti arvien retāk cenšas izmantot publiskas un kolektīvas sabiedrības līdzdalības formas, jo to ietvaros nav iespējams panākt tieši sava paustā viedokļa ņemšanu vērā. Turklāt lobēšana privātpersonu interesēs intensīvi notiek, arī ierosinot veikt grozījumus normatīvajā aktā vai arī iniciējot jauna normatīvā akta izstrādi – tas ir procesā, kam nav paredzētas anotācijas vai paskaidrojumu raksti.</p> <p>Lai arī daudzas izpildvaras institūcijas ir iekļāvušas savos ētikas kodeksos prasību būt atklātiem par saskarsmi ar lobētājiem, tomēr informācija par komunikāciju ar lobētājiem bieži vien netiek iekļauta tiesību aktu anotācijās, kā arī netiek publiskota institūciju mājaslapās. Saskaņā ar biroja rīcībā esošo informāciju ir konstatēts, ka visas ministrijas, izņemot Ārlietu ministriju, un lielākā daļa ministriju padotībā esošo iestāžu savos ētikas kodeksos ir iekļāvušas normas, kas paredz nodrošināt lobēšanas procesu atklātību. Taču regulējums neattiecas uz Ministru kabineta locekļiem un Saeimas deputātiem – tām amatpersonām, uz kurām visvairāk vērstas lobēšanas aktivitātes.</p> <p>No visām ministrijām vienīgi Labklājības ministrijas mājaslapā ir iekļauta aktuāla informācija par privātpersonu interešu aizstāvību. Ņemot vērā, ka iepriekš bija arī citas politiskās amatpersonas, kas publiskoja datus par kontaktiem ar lobistiem, bet tagad to ir pārtraukušas darīt, izkristalizējas viena no būtiskākajām problēmām: vienotas politiskas apņēmības trūkums noteiktā apjomā un noteiktā veidā atklāt informāciju par kontaktiem ar lobētājiem. Pašreizējā atsevišķu institūciju atklātība iepretim citu institūciju slēptajai politikai par lobistu darbību nostāda informācijas publiskotājus divdomīgā situācijā, radot nepareizu priekšstatu, ka privātpersonu interesēs iniciēta lobēšana notiek tikai atsevišķās jomās. Šo problēmu var atrisināt tikai vienota politiska apņemšanās, ko praktiski var realizēt, tikai</p>
--	---

	<p>pieņemot atsevišķu normatīvo aktu, kas attiecas uz visiem publiskās varas atzariem, kur var notikt lobēšana, un kas paredz vienādus noteikumus visām personām, uz ko tas attiecas.</p> <p>Analizējot jautājumu, kādēļ šāda informācija netiek publiskota, ir identificētas vēl trīs problēmas: pirmkārt, institūciju amatpersonas neizprot lobēšanas jēdzienu, tādēļ nespēj skaidri nošķirt lobēšanu no iesniegumu sniegšanas un komunikācijas sabiedrības līdzdalības ietvaros, otrkārt, institūcijas bažījās, vai, iztrūkstot noteikumiem, kas paredz, ka publiskai pārvaldei ir jādokumentē un jāatklāj fakti, kas satur fizisku personu identificējamu informāciju, netiek pārkāpti personas datu aizsardzības noteikumi, treškārt, institūcijām ir nepieciešama informācija par regulējamo vai uzraugāmo vidi, tādēļ bieži vien pēc publiskās pārvaldes iniciatīvas privātpersonām tiek izteikts lūgums sniegt viedokli, ko nav nepieciešams asociēt ar lobēšanu.</p> <p>Lobēšanas atklātības nodrošināšanā būtiski ir atrisināt vēl vienu problēmu: pilnvērtīga, sabalansēta un proporcionāla lēmuma pieņemšanai publiskās varas institūcijas pārstāvis nevar iegūt informāciju, kura privātpersona ir noalgojusi profesionālu lobētāju, kas pauž viedokli citas personas interesēs. Ņemot vērā, piemēram, ārējo normatīvo aktu attiecināmību uz visu sabiedrību kopumā, šāds informācijas trūkums rada augstu nekvalitatīvi pieņemta lēmuma risku, tādēļ ir jādod iespējas valsts varas pārstāvim pieprasīt šādu informāciju no lobista, savukārt jāparedz lobētājam pienākums šādu informāciju sniegt.</p> <p>Novērst augstākminētās problēmas, kā arī veicināt vienlīdzīgu attieksmi pret visām privātpersonām, kas vēlas ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu visās publiskās varas institūcijās – it īpaši politisko amatpersonu darbībā, nav iespējams ar pašreiz spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem. Piemēram, Informācijas atklātības likums neatbilst šā mērķa sasniegšanai, jo tā mērķis nav definēt, kāda informācija ir radāma no jauna, ja tā neeksistē. Valsts pārvaldes iekārtas likums, nosakot sabiedrības līdzdalības formas, neiekļauj sabiedrības līdzdalības saturā jebkuru lobēšanas darbību, bet veicina tieši organizētu sabiedrības grupu sadarbību ar valsts pārvaldi, vienlaicīgi padarot to atklātu. Valsts pārvaldes demokrātijas stiprināšanā šāds attīstības modelis būtu liels ieguvums, tomēr Satversmes 104.pantā nostiprinātās tiesības ikvienam likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības arvien intensīvāk izmanto arī privātpersonas, kas ārpus organizētās sabiedrības struktūrām veic lobēšanu savu profesionālo pienākumu ietvaros. Turklāt Valsts pārvaldes iekārtas likuma regulējums neattiecas uz lēmējvaru, kuras ietvaros lobēšanas atklāšana ir prioritāte.</p> <p>Arī Saeimas kārtības rullī nav specifiski noteikts, kādu informāciju par komunikāciju ar lobētājiem Saeimas deputāti uzskaita un publisko, kādā veidā praktiski nodrošina Saeimas deputātu ētikas kodeksa 21.punktā minētās normas „Deputāts</p>
--	---

	<p>uztur pastāvīgu un atklātu saikni ar sabiedrību.” izpildi.</p> <p>Attiecībā uz lobēšanu pašvaldībās vispār nav nekāda regulējuma, tādēļ informācijas atklāšana ir balstīta uz pašiniciatīvu, kas atsevišķos gadījumos ir nostiprināta kā ētikas kodeksa prasība.</p> <p>Decentralizēta lobēšanas atklātības tiesiskā regulējuma ieviešana katrā no publiskās varas atzariem būtu nelietderīga, jo radītu interpretācijas un piemērošanas atšķirības. Līdz ar to nepieciešams definēt, kas ir lobēšana, kas nav lobēšana, kādā apjomā informācija par lobēšanas faktiem ir dokumentējama, kādā apjomā publiskojama.</p> <p>Ar lobistu jeb lobētāju minēšanu vien tiesību akta projekta anotācijā nav pietiekoši, jo bieži vien grozījumus virza ministrija, bet tie tiek izstrādāti padotības iestādē, kurā, iespējams, vērsas lobisti. Piemēram, izstrādājot grozījumus Farmācijas likumā, lobisti var vērsties Zāļu valsts aģentūrā, bet ministrija par to pat nav bijusi informēta. Institūcijā centralizēta informācijas publiskošanas vietne līdz ar to padarīs šo informāciju publiski pieejamāku. Nemaz nerunājot par to, ka Ministru kabineta Kārtības rullis neattiecas uz Saeimu, kur šādas detalizācijas pakāpes anotāciju nemaz nav. Anotācija netiek pievienota arī lielākajai daļai no pieņemtajiem normatīvajiem aktiem vietnē likumi.lv, līdz ar to tās pieejamības periods ir īslaicīgs.</p> <p>Institūcijai ne tikai nav pienākuma informēt sabiedrību par lobēšanas aktivitātēm, bet pat nav sistematizētas informācijas par to, kādi normatīvo aktu projekti attiecīgajā institūcijā ir izstrādāti, līdz ar ko izsekot informācijai, kas norādīta anotācijās ir faktiski neiespējami.</p> <p>Ārvalstu prakse rāda, ka pārsvarā lobētājiem tiek izvirzītas prasības pašiem reģistrēties īpašā veidā un atklāt informāciju par to, kuru personu intereses viņi pārstāv, kādus lēmumus mēģina ietekmēt, kā arī atklāt finanšu informāciju – gan ieņēmumus, gan izdevumus. Reģistrēšanās ir priekšnosacījums lobēšanas aktivitāšu tiesiskai veikšanai. Tomēr šādu administratīvo procedūru ir diezgan komplicēti piemērot pilnīgi visām pilsoņu iniciatīvām, jo, tiklīdz tiek noteikts, piemēram, sliksnis, sākot ar kādu darbību apjomu vai kurām privātpersonu kategorijām ir izvirzāma prasība reģistrēties, tā gan regulējuma interpretācijas dēļ, gan arī tādēļ, ka ir tādi lobisti un viņu klienti, kas nevēlas atklāt informāciju par savu darbību, tā visticamāk var parādīties centieni izvairīties no reģistrēšanās. Tādēļ, atzīstot gan publiskās pārvaldes amatpersonu, gan arī lobētāju kopīgo atbildību informācijas atklāšanā par to, kuru personu interesēs tiek pieņemti vispārsaistoši dokumenti, kā arī, ņemot vērā, cik salīdzinoši vienkārši ir reģistrēt un publiskot informāciju par komunikāciju ar lobētājiem mūsdienu digitālo tehnoloģiju un elektronizācijas apstākļos, par efektīvāko veidu atklātības nodrošināšanā ir atzīstama ziņu uzkrāšana un publiskošana publiskās pārvaldes institūciju mājaslapās, ko veic publiskās</p>
--	---

	<p>varas institūciju pārstāvji paši.</p> <p>Ņemot vērā ārvalstu pieredzi, kā arī starptautiskos ieteikumus lobēšanas atklātības un labas pārvaldības nodrošināšanā, arī Latvijā ir nepieciešams nodrošināt lobēšanas atklātību, kā arī veicināt gan personu līdzdalību lēmumu pieņemšanā, gan vienlīdzīgas iespējas visām ieinteresētajām personām iesaistīties lobēšanā. Nosakot lobēšanas tiesisko regulējumu, Latvijā tiktu veicināta sabiedrības uzticība publiskās pārvaldes darbībai.</p> <p>Latvijā ir tikušas izstrādātas 3 koncepcijas attiecībā uz lobēšanas regulējuma nepieciešamību, detalizēti izpētot esošo situāciju, kā arī norādot uz iespējamiem risinājuma variantiem.</p> <p>Pirmā tika apstiprināta ar Ministru kabineta 2008.gada 28.jūlija rīkojumu Nr.435 „Par koncepciju "Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā””, taču minētā rīkojuma izpildes gaitā tika konstatēts, ka to nav iespējams izpildīt bez papildus finansējuma, tāpēc Ministru kabinets uzdeva Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam (turpmāk – Birojs) izstrādāt citu koncepciju. Otrā koncepcija neizturēja ieinteresēto institūciju kritiku un netika virzīta uz Ministru kabinetu, bet Birojs tās vietā izstrādāja vēl vienu koncepciju. Tā tika apstiprināta Ministru kabineta 2011.gada 6.decembra sēdē (Nr.72 33.§) ar Ministru kabineta 2011.gada 12.decembra rīkojumu Nr. 647 „Par koncepciju „Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem”” (turpmāk – Koncepcija), vienlaikus uzdodot Birojam izstrādāt likumprojektu, kurā tiktu definēta lobēšana un noteikta lobētāju atklātība.</p> <p>Koncepcijā tika norādīts, ka Likumprojektā nepieciešams noteikt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) konkrētu terminu, ar kuru apzīmēt legālo lobēšanu. Nepieciešams izvēlēties starp vārdiem "lobēšana" un (kā tas ir Eiropas Komisijas „Baltajā grāmatā”) "interesu pārstāvība"; 2) lobēšanas definīciju; 3) izņēmumus jeb tos gadījumus, kuros šķietamā lobēšana nav uzskatāma par lobēšanu; 4) kāda komunikācija ar valsts amatpersonām tiks uzskatīta par lobēšanu; 5) kuru dokumentu izstrādāšanas ietekmēšana tiek uzskatīta par lobēšanu; 6) ka institūcijas uzskaita un reģistrē informāciju par lobēšanas gadījumiem un lobētājiem (norādot privātpersonas vārdu un uzvārdu vai nosaukumu un dokumenta nosaukumu, par kuru sniegti priekšlikumi). <p>Papildus koncepcijā bija noteikts arī tas, ka lobētāji iedalāmi trīs grupās. Likumprojekta 4.panta otrajā un trešajā daļā noteiktas lobētāju pazīmes, kas aptver koncepcijā minētās grupas.</p> <p>Jebkura veida lobēšanas regulējuma galvenais mērķis ir palielināt lobēšanas atklātību un veicināt sabiedrības pārlicību, ka lēmumu pieņemšanas process ir brīvs no pretlikumīgas</p>
--	---

	<p>ietekmes. Informācijas apmaiņai un lobētāju mijiedarbībai ar publiskās varas subjektiem jānotiek atklāti, lai arī citas interešu grupas var izteikt savu viedokli un būt informētas par saņemtajiem priekšlikumiem.</p> <p>Atsevišķos gadījumos lobētāji var būt ieinteresēti darboties slēpti, jo šādi viņi var efektīvāk panākt savus mērķus, taču tā viņi riskē ar to, ka lobēšana var tikt uztverta kā tirgošanās ar ietekmi, par ko paredzēta kriminālatbildība. Attiecīgi tiem lobētājiem, kuri vēlas lobēšanas aktivitātes veikt legāli, ir svarīgi, lai viņi tiktu pozicionēti, atklāti un publiskoti kā lobētāji, attiecīgo informāciju nododot sabiedrībai.</p> <p>Lobēšanas necaurskatāmības problēma īpaši aktualizējusies pēc traģiskajiem notikumiem Zolitūtē 2013.gada novembrī saistībā ar lobēšanu būvniecības jomā. Latvijas radio 1 programmas „Krustpunktā” 2013.gada 3.decembra raidījumā 11.Saeimas deputāte un Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētāja I.Čepāne, asi kritizējot nesen pieņemto Būvniecības likumu, norāda uz to, ka nozares spiediens bijis liels un valdība un deputāti salūzuši tā spiediena rezultātā. „Lobījs panācis, ka jaunais likuma regulējums, kas stāsies spēkā 2014.gada februārī, ir vēl liberālāks un neskaidrāks nekā iepriekšējais”, viņa minēja, „Neskatoties uz to, ka jau tagad būvniecības jomā ir kontroles nepietiekamība, jo kontroles funkcijas nodotas būvvaldēm, jaunais likums vēl vairāk sašaurina kontroles funkcijas. Sertifikācijas prasības ir mīkstinātas. Arī sabiedrības līdzdalību ierobežo. Atbildības jautājumi – parodija par atbildību”. Taču nekur netiek atklāta informācija par to, kad un kā noticis šis „nozaru spiediens”, kas un ko tieši ir lobējis attiecībā uz jauno Būvniecības likuma projektu².</p> <p>Tāpat kontekstā ar būvniecība jomu var minēt plašsaziņas līdzekļos plaši izskanējušo informāciju par starptautiskās kompānijas „Homburg”, kas investē un attīsta nekustamos īpašumus daudzās valstīs, tajā skaitā Latvijā, lobēšanas aktivitātēm attiecībā uz regulējumu Būvniecības likumā, mēģinot panākt, lai nebūtu iespējama būvatļauju anulēšana³. Taču šī informācija netiek atspoguļota nedz likumprojekta izstrādātājas Ekonomikas ministrijas mājas lapā, nedz Ministru kabineta mājas lapā, nedz Saeimas mājas lapā, nedz arī likumprojekta anotācijā, līdz ar to sabiedrībai šāda informācija netiek atklāta vispār. Tas rada neuzticības plīvuru gan attiecībā uz publiskās varas institūciju pārstāvju godaprātu un uzticamību, gan lobētāju veikto darbību tiesiskumu un pieļaujamību.</p> <p>Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra „Re:Baltica” dati, kā tas ticis apliecināts Latvijas Televīzijas 2013.gada 4.decembra raidījumā „Sastrēgumstunda” un laikraksta „Diena” 2013.gada 5.decembra publikācijā interneta vietnē, liecina par sakritību starp būvnieku veikto ziedojumu apjomu partijām un pasūtījumu</p>
--	--

² Raidījuma ieraksts pieejams: <http://lr1.latvijaradio.lv/lv/raksts/krustpunkta/ilma-cepane-jaunais-buvniecibas-likuma-regulejums-ir-vel-libera.a31413/>

³ Viens no piemēriem: <http://www.kasnotiek.com/2012/12/kanadas-investori-var-pamest-latviju.html>

KNABAnot_130605_lob; Likumprojekta „Lobēšanas atklātības likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija)

		<p>saņemšanu. Tam, ka šāda kopsakarība ir manāma, piekritis arī demisionējušās valdības ekonomikas ministrs D.Pavļuts. "Jo lielāka līdzekļu koncentrācija, jo šaurāks lēmuma pieņemēju loks par lieliem resursiem un pasūtījumiem, jo loģiski, ka korupcijas riski ir ārkārtīgi lieli," secinājis Pavļuts. Pirmais solis tam, lai norobežotu lobēšanu no koruptīvas rīcības, ir padarīt lobēšanu iespējami atklātu. Arī Saeimas deputāts I.Zariņš apliecināja, ka parlamentā interešu lobiju izjūt bieži ne tikai no būvniekiem, bet arī no bankām. Pēc viņa domām, ja šāds lobījs ir, šis process ir jāpadara pēc iespējas atklātāks, lai varētu iesaistīties arī citu pušu lobījs, un deputāti varētu pieņemt objektīvāku lēmumu.⁴</p>
3.	Saistītie politikas ietekmes novērtējumi un pētījumi	<p>Ņemot vērā pieaugošo lobēšanas tiesiskā regulējuma risinājumu aktualitāti gan nacionālā līmenī, gan starptautiskajā līmenī, virkne starptautisku organizāciju ir izstrādājušas pētījumus, kuri apskata esošos regulējumu modulūsus. Pētījumu ietvaros tiek izvērtēta konkrētu valstu vai organizācijas lobēšanas tiesiskā regulējuma efektivitāte, noteikti lobēšanas principi, kā arī piedāvātas vadlīnijas, ko valstis var ņemt vērā, izstrādājot lobēšanas tiesisko regulējumu. Eiropas Padomes Venēcijas komisija 2011. gadā ir izstrādājusi Ziņojumu par lobēšanas regulējuma tiesisko ietvaru Eiropas Padomes dalībvalstīs (<i>Report on the Legal Framework for the Regulation of Lobbying in the Council of Europe Member States. CDL-DEM(2011)002</i>). Savukārt OECD ir izstrādājusi virkni pētījumus saistībā ar lobēšanas jautājumiem (<i>OECD, Lobbyists, Government and Public Trust, Volume 1: Increasing Transparency through Legislation; Lobbyists, Government and Public Trust, Volume 2: Promoting Integrity by Self-regulation</i>), kā arī labas pārvaldības principus attiecībā uz lobēšanu (<i>OECD Recommendation on Principles for Transparency and Integrity in Lobbying</i>), kuri tika apstiprināti OECD Padomē 2010. gadā.</p>
4.	Tiesiskā regulējuma mērķis un būtība	<p>Likumprojekta leģitīmais mērķis ir nodrošināt publiskās pārvaldes institūcijas ar tiesībām un pienākumu pieprasīt no lobētāja informāciju par tā identitāti un pārstāvētajām interesēm un šo informāciju padarīt publisku, kā arī nodrošināt visiem iedzīvotājiem vienlīdzīgas tiesības lobēt un vienlīdzīgu attieksmi lobēšanas ierobežošanā.</p> <p>Likumprojekts nav vērst uz to, lai lobēšana kā tāda tiktu ierobežota vai lai tiktu tīši radīti tādi apstākļi, kas varētu traucēt veikt godīgu un caurskatāmu lobēšanu, bet tieši gan uz to, lai definētu un noregulētu lobēšanu kā vienu no sabiedrības līdzdalības veidiem, veicinātu un nodrošinātu, ka tā ir vienlīdzīgi pieejama, saprotama un atklāta</p> <p>Satversmes 104.pantā nostiprinātās tiesības ikvienam likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības, savukārt Iesniegumu likuma izpratnē iesniegums var būt iestādes kompetencē esošs lūgums, sūdzība, priekšlikums vai jautājums, ko var iesniegt rakstveidā, elektroniskā veidā vai izteikt mutvārdos. Līdz ar to</p>

⁴ http://www.diena.lv/latvija/zinas/raidijums-starp-buvnieku-ziedojumem-partijam-un-pasutijumu-sanemsanu-ir-sakritiba-14035562?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter

	<p>Satversmē ietvertās normas paredz, ka nevar ierobežot virkni privātpersonas tiesības, arī tiesības vērsties valsts un pašvaldības iestādēs, tai skaitā, piemēram, lobētājus, nosakot, ka tikai tiem lobētājiem, kas ir reģistrējušies publiskās varas institūcijas radītā reģistrā, būs tiesības tikt ar institūcijas pārstāvi. Līdz ar to Latvijā būtu nelietderīgi radīt regulējumu, kas, atbildību par lobēšanas fakta vai lobētāja reģistrēšanu uzliktu privātpersonām. Tā vietā ir atzīts, ka lietderīgākais risinājums Latvijas tiesību sistēmā būtu lobēšanas faktu dokumentēšanu uzdot veikt publiskās varas institūcijai.</p> <p>Vienlaikus ar likuma mērķa definējumu Likumprojekta 1.pantā ir ietvertas definīcijas terminiem „publiskas varas institūcija” un „privātpersona”, jo šie termini dažādos normatīvajos aktos tiek definēti dažādi un lai izvairītos no to atšķirīgas interpretācijas.</p> <p>Jēdziens „publiskas varas institūcija” tiek attiecināts ne tikai uz valsts un pašvaldību institūcijām, kā tas būtu saprotams Valsts pārvaldes iekārtas likuma kontekstā, bet plašākam personu lokam atbilstoši šo personu veicamajām funkcijām un piešķirtajām tiesībām Likumprojektā minēto dokumentu ierosināšanā, izstrādē, saskaņošanā, pieņemšanā vai izsludināšanā, tādējādi valsts un pašvaldību institūciju pārstāvjiem šis termins tiek attiecināts arī uz Saeimu un Valsts prezidenta institūtu, jo lobēšana visaktīvāk notiek tieši šajos visaugstākajos varas atzaros, un arī sabiedrībai tieši par lobēšanu tajos ir vislielākā interese.</p> <p>Likumprojektā tiek definēta lobēšana, tādējādi radot priekšstatu par to, kāda lobēšana kā interešu pārstāvība ir tiesiska, kamēr tajā netiek ietverti elementi, kuri šīs darbības klasificētu kā noziedzīgu nodarījumu - tirgošanos ar ietekmi, kā arī skaidri paredzot gadījumus, kad sabiedrības līdzdalība pēc publiskās varas institūcijas iniciatīvas nav uzskatāma par tādu lobēšanu, kas saskaņā ar Likumprojektā noteikto ir jāpublicē. Likumprojekta 2.pantā ir noteikts, ka lobēšana ir saziņa ar personām, kam ir vara ietekmēt Likumprojektā minēto dokumentu saturu un virzību, ar mērķi izklāstīt pārstāvētās privātpersonas intereses un sabiedrības ieguvu gadījumā, ja šīs intereses tiek ņemtas vērā.</p> <p>Savukārt, ja publiskās varas institūcijas pārstāvis, pārstāvot publisko personu, ar kuru tas ir darba attiecībās, nevis ar kuru tam ir līgums par lobēšanas veikšanu, veic saziņu ar citiem publiskās varas institūciju pārstāvjiem tajā pašā vai citā institūcijā, šī saziņa nav uzskatāma par lobēšanu. Šāds nosacījums ir noteikts Likumprojekta 2.panta otrajā daļā.</p> <p>Likumprojektā definēta lobēšana par tādu uzskatāma tikai tad, ja tiek veikta privāto tiesību subjekta interesēs. Latvijā pastāv vairākas nevalstiskās organizācijas, kas faktiski nodarbojas ar lobēšanu, taču subjekti, ko tās pārstāv, ir publiskas personas, piemēram, Latvijas Lielo pilsētu asociācija vai Latvijas Pašvaldību savienība. Likumprojekta saskaņošanas gaitā ir panākta vienošanās ar minētajām nevalstiskajām organizācijām, ka likumprojekts neregulēs tādu lobēšanu, kas tiek veikta publiskas personas interesēs.</p>
--	---

		<p>Saskaņošanas gaitā ir izskanējuši arī viedokļi, ka būtu regulējama tikai tā lobēšana, kura tiek veikta par maksu. Ņemot vērā, ka Likumprojekts neparedz, ka Latvijā tāpat kā dažās citās valstīs lobētājiem būtu jādeklarē ieņēmumu par lobēšanas pakalpojumu sniegšanas apmērs, tad šāds kritērijs ir ļoti grūti kontrolējams un ļoti viegli slēpjams. Papildus tam jāņem vērā, ka finansējuma mērķī, piemēram, nevalstiskajām organizācijām var nebūt paredzēts tas, ka maksājums izlietojams arī lobēšanai, tad daudz būtiskāk par apmaksas faktu ir ietekmēšanas darbības pastāvēšana. Līdz ar to uzskatām, ka tādām kritērijiem kā apmaksā nevajadzētu pastāvēt, tāpēc Likumprojekta 2.panta trešajā daļā ir noteikts, ka lobēšana (arī kā pakalpojums) kā Likumprojekta regulētais objekts ir gan tāda, kas tiek veikta par atlīdzību, gan arī tāda, kas tiek veikta bez atlīdzības.</p> <p>Lobēšanas definīcijā lietotais termins „dokuments” tiek skaidrots Likumprojekta 3.pantā, nosakot, ka šī likuma ietvaros ar vārdu „dokuments” tiek saprasts jebkurš no šādiem dokumentiem:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ārējais normatīvais akts; 2) attīstības plānošanas dokuments; 3) informatīvais ziņojums; 4) Latvijas oficiālā viedokļa dokuments starptautisko organizāciju un Eiropas Savienības institūcijās; 5) Saeimas lēmums, Saeimas deputātu patstāvīgais priekšlikums, jautājums vai pieprasījums; 6) Saeimas, Valsts prezidenta, Ministru kabineta vai pašvaldības domes politiskais lēmums; 7) iekšējais normatīvais akts; 8) Ministru kabineta rīkojums; 9) deleģēšanas līgums. <p>Šis dokumentu uzskaitījums ir veidots, pamatojoties uz racionālu visu dokumentu, kas minēti Valsts pārvaldes iekārtas likumā, Saeimas kārtības rullī un Ministru kabineta kārtības rullī, analīzi, ņemot vērā vēlmi un iespējamību tajos ietvertās normas ietekmēt.</p> <p>Neatrisināta problēma ir Likumprojekta regulējuma neattiecināšana uz lobēšanu par noteikta veida iepirkumu veikšanu vai saimniecisko līgumu slēgšanu, ja tas nav saistīts ar ietekmi uz augstākminētajiem plānošanas dokumentiem (piemēram, budžeta projektu). Šo jautājumu varētu noregulēt, ja iestādēm būtu obligāts pienākums izstrādāt, piemēram, iepirkuma plānu, bet, kamēr tā sagatavošana ir atkarīga tikai no iestādes labās gribas, tikmēr nav iespējams panākt lobēšanas atklātumu gadījumos, kad privātpersonas cenšas ietekmēt amatpersonu saimnieciskos lēmumus, jo tie kā atsevišķi dokumenti nav definēti nevienā normatīvajā aktā.</p> <p>Tāpat neatrisināta ir tā problēma, ka ne visos gadījumos, un neviens normatīvais akts neuzliek šādu pienākumu, informācija par lobētājiem un lobēšanu atspoguļojas tiesību akta projekta anotācijā. Saskaņošanas procesā mēdz iesaistīties lobētāji, kā arī nevalstisko organizāciju pārstāvji, kas formāli nodrošina</p>
--	--	--

	<p>sabiedrības līdzdalību, bet faktiski lobē, neatklāj, kā interesēs viņi lobē. Un publiskās varas institūcijas pārstāvim nav nedz pienākums, nedz pat tiesību šo informāciju noskaidrot un iekļaut anotācijā. Līdz ar to šāda veida lobēšana joprojām var palikt neatklāta. Papildu uzmanība ir vēršama uz to, ka Likumprojekts neaptver visus lobēšanas gadījumus arī tāpēc, ka uzskatāms, ka attiecībā uz noteiktiem gadījumiem atsevišķu lobēšanas darbību atklātums ir jau nodrošināts. Kā arī gadījumi, ko par lobēšanas atklātības nodrošināšanu atbildīgās personas (personas, kurām ir pienākums nodrošināt informācijas publicēšanu) nevar vienmēr un visos gadījumos zināt. Piemēram, nav paredzēts nedz kontrolēt, nedz reģistrēt informāciju par publikācijām presē, sabiedrības noskaņojuma veidošanu, reklāmu, norisēm publiskā telpā – mītiņiem, piketiem, gājieniem. Kā arī jau pieminētā sabiedriskā (publiskā) apspriešana un papildus tam arī sociālais dialogs netiek uzskatīts par lobēšanu šī likuma ietvaros, neskatoties uz to, ka atsevišķos gadījumos arī šo pasākumu īstenošanas gaitā ir novērota un noteikti ir iespējama lobēšana. Grūtības šajā procesā rada apstākļi, ka termini „sociālais dialogs” un „sabiedrības līdzdalība” nav definēti normatīvajos aktos un tiek interpretēti dažādi, atkarībā no vēlmes izcelt kāda no viedokļa sniedzējiem prioritāti, salīdzinot ar citām sabiedrības grupām. Arī šis izņēmums ir radies Likumprojekta saskaņošanas procesā, ņemot vērā Valsts kancelejas, Pārresoru koordinācijas centra un vairāku nevalstisko organizāciju iebildumus, tajā skaitā Latvijas Pilsoniskās alianses un Latvijas Darba devēju konfederācijas iebildumus.</p> <p>Pie izņēmumiem pieskaitāmi arī tie gadījumi, kad priekšlikumi par dokumentiem sniegti saskaņā ar normatīvos aktos noteikto kārtību atzinumu sniegšanai par tiesību aktu projektiem, kā arī tādi gadījumi, kad institūcija, kura izstrādā tiesību aktu projektu, atzinumu pieprasījusi vai lūgusi pēc savas iniciatīvas. Šī informācija tiek atspoguļota tiesību aktu projektu anotācijās un izziņās, tiesa gan gadījumos, kad atzinums sniegts pēc institūcijas lūguma, tas var būt noticis periodā pirms projekta izsludināšanas Valsts sekretāru sanāksmē, līdz ar to var tikt publicēts anotācijā par vēlu, lai nodrošinātu atklātību sabiedrībai un iespēju iesaistīties visai sabiedrībai vienlīdzīgi. Tomēr arī attiecībā uz šo jautājumu, tā ir vienošanās ar Valsts kanceleju un Pārresoru koordinācijas centru, kas panākta saskaņošanas gaitā. Papildus Likumprojekta 9.panta trešajā daļā tiek risināts jautājums par nevalstisko organizāciju pārstāvju, kas atzinumus sniedz kā eksperti, sniegtās ekspertīzes nodalīšanu no lobēšanas. , Likumprojektā strikti noteikts aizliegums gadījumos, kad institūcija ir uzaicinājusi nevalstiskās organizācijas pārstāvi vai prievātpersonu sniegt ekspertīzi, vienlaikus šai pašai personai saņemt atlīdzību par lobēšanas darbību veikšanu.</p> <p>Ņemot vērā Konceptijā izklāstīto, ka nepieciešams lobētājus iedalīt vairākās grupās, attiecīgi paredzot atšķirīgu regulējumu to lobēšanas aktivitāšu publicēšanā, Likumprojekta 4.pantā ir noteikta lobētāja definīcija – attiecinot to tikai uz</p>
--	---

	<p>fizikām personām un iedalot lobētājus pēc pārstāvētajām interesēm tajos lobētājos, kas lobē savās (tas nozīmē arī, komersanta, kurš ir tā darba devējs (nevis līdzējs tieši lobēšanas veikšanai), vai biedrības, kurā ir biedrs vai darbinieks) interesēs, un lobētājos, kas lobēšanu veic citas privātpersonas interesēs (ko varētu saukt arī par profesionāliem lobētājiem).</p> <p>Papildus šim dalījumam lobētāji, kas lobē citas personas interesēs, ir iedalīti divās grupās: tajos, kas lobēšanu veic par atlīdzību un tajos, kas to veic bez atlīdzības. Saskaņā ar Likumprojekta 5.pantā noteikto tiem lobētājiem, kuri lobēšanu veic par maksu, jāslēdz līgums ar lobēšanas pasūtītāju, un lobētājs tiek apveltīts ar pienākumu pēc publiskās varas institūcijas pārstāvja lūguma šo līgumu arī parādīt, lai apliecinātu, ka lobēšana norit lobētāja piesauktās privātpersonas interesēs.</p> <p>Bet lobētāji, kas veic lobēšanu savās interesēs ir iedalīti tajos lobētājos, kas lobē savas organizācijas vai sava uzņēmuma interesēs no tiem, kas lobē savās personiskās interesēs. Ja lobētājs lobē savās personiskās interesēs, viņš drīkst iebilst pret informācijas par šādu lobēšanu publicēšanu, tādējādi neliedzot personas tiesības uz konfidencialitāti un tiesībām, kas saistītas ar personas datu aizsardzību.</p> <p>Diskusijas ir raisījis jautājums, ciklāl šis regulējums ir attiecināms uz biedrībām un nodibinājumiem. Likumprojektā ir nošķirtas divas situācijas: ja biedrība vai nodibinājums veic visu savu biedru kopējo interešu pārstāvību atbilstoši statūtiem, nav nepieciešams slēgt atsevišķu rakstveida līgumu par statūtos noteikto aktivitāšu veikšanu ar katru biedru, jo ir publiski zināmi gan šo organizāciju biedri, gan arī organizācijas darbības mērķis. Savukārt, ja biedrība vai nodibinājums piedāvā lobēšanu par maksu kā atsevišķu pakalpojumu savas saimnieciskās darbības ietvaros, tad uz šo gadījumu tiek attiecināts regulējums par rakstveida līgumu.</p> <p>Likumprojekta 6.pantā ir noteikts tās informācijas apjoms, kas ir publiskās institūcijas pārstāvim (personai, kura tiek lobēta) jānoskaidro un jāpublicē, tas ir: lobētāja vārds un uzvārds; lobētāja pārstāvētās organizācijas, biedrības vai nodibinājuma vai komersanta nosaukums (ja tāda pastāv); vārds un uzvārds fiziskai personai vai nosaukums juridiskai personai, kuras interesēs veic lobēšanu (ja lobēšana veikta savās interesēs, tad to tā arī norāda); datums, kad saņemts priekšlikums par dokumentu; dokumenta vai dokumenta projekta nosaukums, par kuru tiek veikta lobēšana. Šī informācija nav nesamērīgi apjomīga, nerasniedzama vai grūti iegūstama, noskaidrojama. Tās apzināšanai un publicēšanai nevajadzētu radīt nekādu papildu administratīvo slogu, kā arī nevajadzētu ietekmēt institūcijas kapacitāti. Turklāt tiek noteikts, ka, ja lobēšana notiek atkārtoti par to pašu jautājumu un to veic tas pats lobētājs, tā nav jāpublicē atkārtoti.</p> <p>Atšķirīga lobēšanas aktivitāšu publicēšana atkarībā no tā, kuras grupas lobētājs veicis lobēšanas aktivitātes, izriet arī no tā, ka Labklājības ministrija ir paudusi bažas, ka par lobēšanu var tikt uzskatīta lielākā daļa pensionāru, kas sniedz priekšlikumus</p>
--	--

	<p>saistībā ar to pensiju un citu sociālo garantiju regulējuma izmaiņām. Taču tos visus uzskaitīt un publicēt nebūtu nedz iespējams, nedz nepieciešams. Tāpēc Likumprojektā paredzēta atšķirīga publicēšanas kārtība tai lobēšanai, kas veikta savās interesēs. Šī kārtība ir noteikta Likumprojekta 6. un 7.pantā, kur 6.pants nosaka vispārējo lobēšanas publicēšanas kārtību, bet 7.pantā noteikti aspekti atšķirīgai lobēšanas publicēšanai, ja tā veikta lobētāja savās personiskajās interesēs, paredzot gan institūcijas tiesības nublicēt šo informāciju, gan arī paša lobētāja tiesības ierobežot šādas lobēšanas publicēšanu.</p> <p>Likumprojekta 8.pantā ir noteikts publiskās varas institūcijas pārstāvja pienākums publicēt informāciju par lobēšanu, kā arī pienākums informēt lobētāju par likumā noteikto pienākumu viņam atklāt nepieciešamo informāciju saskaņā ar Likumprojekta 6.pantu.</p> <p>Likumprojekta 9.pantā ir noteikti minimāli lobēšanas ierobežojumi, paredzot, ka publiskās varas institūcijas pārstāvim (persona, kas pati saistīta ar virzāmajiem dokumentiem) ir aizliegts veikt lobēšanu, ja tas var radīt interešu konfliktu, var būt pretrunā ar valsts amatpersonai saistošām ētikas normām vai var kaitēt tiešo darba pienākumu pildīšanai. Šis ierobežojums publiskās varas institūcijas pārstāvim (tai skaitā valsts amatpersonai) lobēt jebkuras privātpersonas interesēs nozīmē, ka šīm personām tiek liegts savienot savu amatu ar tādu pakalpojumu sniegšanu privātā kārtā, kas ir saistīti ar privātpersonu interešu lobēšanu, taču nav ierobežojuma lobēt savās interesēs kā sabiedrības loceklim.</p> <p>Saskaņojot šo ierobežojumu ar likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” noteikto, ir paredzēts, ka attiecībā uz valsts amatpersonām šis ierobežojums turpinās darboties arī vēl gadu pēc amata pilnvaru beigām.</p> <p>Noteikts, ka personai, kuru publiskās varas institūcija pēc savas iniciatīvas uzaicinājusi kā ekspertu dokumenta projekta izstrādāšanā vai saskaņošanā, veicot eksperta pienākumus, ir aizliegts vienlaicīgi lobēt citas personas interesēs par šo pašu dokumenta projektu. Šis noteikums ir vērstis 1) uz interešu konflikta novēršanu, kad eksperta pārstāvētās intereses, lai tiktu radīts maksimāli efektīvs un kvalitatīvs dokuments, var nonākt konfliktā ar lobētāja pārstāvētās personas šaurajām privātajām interesēm tās saimniecībā; 2) lai publiskās varas institūcijas pārstāvis netiktu maldināts par to, ka profesionālas ekspertīzes sniegšanas vietā v tiek veikta lobēšana.</p> <p>Likumprojekta 9.panta ceturtajā daļā ir noteikts, ka lobētājam ir aizliegts:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sniegt apzināti nepatiesu informāciju publiskās varas institūcijas pārstāvim par faktiem vai apstākļiem saistībā ar dokumentu vai dokumenta projektu; 2) veikt lobēšanu neesošas privātpersonas vārdā; 3) lobējot vienas privātpersonas interesēs, uzņemties lobēt citas acīmredzami pretrunīgas intereses; 4) apsolt, ka, izmantojot dienesta, profesionālo vai sociālo
--	---

	<p>stāvokli, var panākt publiskās varas pārstāvja rīcību privātpersonas interesēs;</p> <p>5) slēgt darījumu, vienojoties par samaksu, kas atkarīga no tā, vai panākta publiskās varas pārstāvja rīcība līdzēja interesēs.</p> <p>Šie uzvedības noteikumi paredz pienākumus lobētājam, kas tam būtu jāievēro, veicot lobēšanas aktivitātes. Tādēļ attiecībā uz lobētāju ir paredzēts, ka samaksa, ko maksā klients, nedrīkst būt atkarīga no tā, vai lobētājam izdevies ietekmēt publiskās varas institūcijas pārstāvi.</p> <p>Šajā pašā pantā paredzēts arī ierobežot dāvanu un citu labumu sniegšanu publiskās varas institūcijas pārstāvim. Publiskās varas institūcijas pārstāvim ir aizliegts šādus labumus pieprasīt vai pieņemt. Turklāt nepieciešams, cik lielā vien mērā iespējams, novērst tirgošanās ar ietekmi risku, kā arī jebkādu citu korupcijas risku lobēšanas procesā.</p> <p>Likumprojekta 10.pantā ir noteikti ierobežojumi publiskās varas institūcijas pārstāvim saskarsmē ar lobētāju, lai precīzi paredzētu ierobežojumus gan valsts amatpersonām, gan institūciju darbiniekiem pieļaut tādu rīcību, kompromitēt neatkarīgu un objektīvu pienākumu izpildi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) neievērojot vienlīdzības principu, kādam no lobētājiem nodrošināt īpašas priekšrocības, salīdzinot ar citām ieinteresētajām privātpersonām; 2) pieņemt no lobētāja vai privātpersonas, kas nodarbina lobētāju, dāvanas, viesmīlības piedāvājumus vai citus labumus savām vai citu personu vajadzībām; 3) izmantot savu dienesta stāvokli un personiskos kontaktus, lai kādam no lobētājiem nodrošinātu ekskluzīvu piekļuvi amatpersonām, kas ir atbildīgas par lobētāja interesēs esošu dokumentu vai to projektu ierosināšanu, izstrādi, saskaņošanu, pieņemšanu vai izsludināšanu; 4) maldināt lobētāju, radot iespaidu par ekskluzīvas piekļuves nodrošināšanu amatpersonām vai iespējamību ietekmēt viņu rīcību; 5) lūgt lobētāju vai privātpersonu, kura nodarbina lobētāju, materiāli atbalstīt publiskās varas institūcijas, kurā viņš ir nodarbināts, vai par tās līdzekļiem rīkot pasākumus. <p>Papildus minētajam ir jānorāda, ka ir divas problēmas, kas vairākkārtīgi ir apspriestas Likumprojekta saskaņošanas procesā, kuras Likumprojekts neatrisina, jo Ministru kabineta dotais uzdevums ir jāizpilda, neradot papildu izdevumus valsts budžetam. Pirmkārt, Likumprojekts neparedz ārējas uzraudzības mehānismu, tai skaitā, par uzraudzību atbildīgo institūciju. Vērtējot starptautiskās pieredzes kontekstā, jāatzīmē, kā nevienā pasaules valstī, kur ir ieviests lobēšanas tiesiskais regulējums, tā ieviešana bez uzraudzības nav bijusi efektīva. Otrkārt, sabiedrībai pārskatāmāks un vienotu pieeju nodrošinošs būtu centralizēts lobētāju reģistrs, nevis decentralizēts kā to paredz likumprojekts. Iespējams, šo problēmu varētu novērst laika gaitā, kad valstī būs pieejami šim mērķim paredzēti finanšu resursi.</p>
--	---

5.	Projekta izstrādē iesaistītās institūcijas	Birojs organizēja Likumprojekta publisko apspriešanu.
6.	Iemesli, kādēļ netika nodrošināta sabiedrības līdzdalība	<i>Projekts šo jomu neskar</i>
7.	Cita informācija	Nav

II. Tiesību akta projekta ietekme uz sabiedrību

1.	Sabiedrības mērķgrupa	Likumprojekts attiecas uz visām personām, kuras veic lobēšanas darbības un kuras publiskā pārvaldē izstrādā vai pieņem likumprojektā minētos dokumentus. Lielāka ietekme sagaidāma uz publiskās varas institūcijas darbinieku, kam papildus saņemtā priekšlikuma izpētei būs jānoskaidro, kādas personas interesēs lobētājs darbojas un šī informācija jāfiksē un jānodod attiecīgam iestādes darbiniekam publicēšanai. Savukārt ietekme uz citām sabiedrības grupām, tai skaitā lobētāju, būs minimāla, jo vairāk par likumprojektā prasītās informācijas atklāšanu nekas cits šīm personām nav jā dara. Lai izvairītos no pārpratumiem un atšķirīgas normatīvā akta piemērošanas, būs nepieciešams nodrošināt publiskās varas institūciju darbinieku apmācību.
2.	Citas sabiedrības grupas (bez mērķgrupas), kuras tiesiskais regulējums arī ietekmē vai varētu ietekmēt	<i>Projekts šo jomu neskar</i>
3.	Tiesiskā regulējuma finansiālā ietekme	Likumprojekts tiks īstenots esošā finansējuma ietvaros, tāpēc papildu finansējums no valsts budžeta nav nepieciešams.
4.	Tiesiskā regulējuma nefinansiālā ietekme	<i>Projekts šo jomu neskar</i>
5.	Administratīvās procedūras raksturojums	<i>Projekts šo jomu neskar</i>
6.	Administratīvo izmaksu monetārs novērtējums	<i>Projekts šo jomu neskar</i>
7.	Cita informācija	Nav

Anotācijas III un V sadaļa – nav attiecināms.

IV. Tiesību akta projekta ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu

1.	Nepieciešamie saistītie tiesību aktu projekti	Nepieciešams izstrādāt likumprojektu „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanas likumā”, izdarot labojumus tā 10.panta septītajā daļā, kā arī likumprojektu „Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā”, paredzot tajā administratīvo atbildību lobētājiem, kā arī publiskās varas institūciju pārstāvjiem par Likumprojektā noteikto normu neievēšanu.
----	---	---

VI. Sabiedrības līdzdalība un šīs līdzdalības rezultāti

1.	Sabiedrības informēšana par projekta izstrādes uzsākšanu	<p>Gan Ministru kabineta 2011.gada 6.decembra protokollēmums Nr.72 33.§ (TA-2581, TA-176), gan Ministru kabineta 2011.gada 12.decembra rīkojums Nr. 647 „Par koncepciju „Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem”” ir publiski pieejami. Nevalstiskās organizācijas, sociālie partneri un atsevišķas privātpersonas informāciju par koncepciju un no tās izrietošo uzdevumu izstrādāt Likumprojektu uzzināja internetā Ministru kabineta mājas lapā vai Korupcijas novēršanas un apkarošanas mājas lapā. Likumprojekta izstrādes darba grupa rīkoja sabiedrisko apspriešanos, kurā visi interesenti varēja izteikt savu viedokli.</p>
2.	Sabiedrības līdzdalība projekta izstrādē	<p>2012.gada 21.jūnijā Birojā tika rīkota sabiedriskā apspriešanās, kurā tika uzklaustītas vairākas nevalstiskās organizācijas un privātpersonas.</p> <p><u>Sabiedriskajā apspriešanā piedalījās:</u> Valts Kalniņš, Sabiedriskās politikas centrs Providus, pētnieks; Guntars Grīnvalds, Latvijas lobētāju asociācija, valdes priekšsēdētājs; Didzis Šmits, Latvijas lobētāju asociācija, valdes loceklis; Atis Zakatistovs, Latvijas lobētāju asociācija, valdes loceklis; Silvestrs Savickis, SIA „Versus Grey”, valdes loceklis ; Arnis Marcinkēvičs, SIA „Hauska & Partner”; Liene Ozola, Sabiedrība par atklātību – Delna; Kaspars Adijans, Sabiedrība par atklātību – Delna; Jānis Butkevičs, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera; Mārtiņš Raudevs, Latvijas Pilsoniskā Cilvēktiesību Komisija; Agnese Alksne, Latvijas Darba devēju konfederācija; Jānis Vilders, SIA „PricewaterhouseCoopers”; Jaroslavs Streļčenoks, KNAB priekšnieks; Diāna Kurpniece, KNAB Korupcijas novēršanas nodaļas vadītāja; Daiga Dambīte, KNAB Juridiskās un personālvadības nodaļas</p>

	<p>galvenā speciāliste; Alvils Striķeris, KNAB Korupcijas novēršanas nodaļas galvenais speciālists; Andris Vitenburgs, KNAB Korupcijas novēršanas nodaļas galvenais speciālists.</p> <p><u>Kā arī mediju pārstāvji:</u> Aija Rutka, LETA Jana Rubinčika, LTV 7</p> <p style="text-align: center;"><u>Sabiedriskā apspriešana norisinājās sekojoši:</u></p> <p>„Providus” pētnieks Valts Kalniņš norāda, ka atbalsta likumprojektā izmantoto pieeju, uzsver, ka tas ir ļoti viegli piemērojams un neapgrūtinošs lobētājiem un lietotie aizliegumi ir elementāri. V. Kalniņš norāda, ka lobēšanas definīcijā lietotais apzīmējums: „atklāta un tiesiska darbība” – būtiski sašaurina lobēšanas ietvaru, jo, ja notiek slēpta ietekmēšana, tas vairs nav saskaņā ar likumā esošo definīciju un likums uz šo darbību vairs neattiecas. Likumu nevajadzētu arī attiecināt uz darbībām, kas notiek publiskajā telpā, piemēram, pikets pie Saeimas pret kādu likumprojektu vai publikācija presē, uz ko nevajadzētu attiecināt šo likumu. Viņš arī rosina likumā atrunāt situācijas, kad tiek lobēti citi publisko personu lēmumi, kas šobrīd projektā nav atrunāti, piemēram, iepirkuma procedūras, turklāt jādiskutē arī par administratīvo sodu piemērošanu likuma pārkāpšanas gadījumā. V. Kalniņš vērš arī uzmanību uz likumprojekta 6.panta trešajā daļā norādīto, ka lobēšana nevar būt finansēta no publisko personu līdzekļiem. Piemēram, gadījumos, kad valsts iestādes izsludina konkursus finansējuma piešķiršanai nevalstiskajām organizācijām ar mērķi aizstāvēt kādu rīcībpolitiku tas var radīt problēmas, tādēļ šāds ierobežojums nav atbalstāms.</p> <p>Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras (LTRK) pārstāvis Jānis Burtkevičs norāda uz pārāk plašo lobēšanas definējumu likumprojektā, kas apvieno gan lobēšanu, gan interešu aizstāvību (<i>advocacy</i>) – jebkura apspriešana un sava viedokļa izteikšana var tikt attiecināta uz lobēšanas definīciju likumprojektā. Viņš aicina lobēšanu regulējošas normas iekļaut Sabiedrības līdzdalības likumā, uzskatot, ka atklātības mērķi var sasniegt ar citiem līdzekļiem. Diskusijas vadītāja D. Kurpniece norāda, ka šāds likumprojekts vēl nav izstrādāts, tādēļ nav iespējams iekļaut normas neesošā regulējumā, turklāt sabiedrības līdzdalība nav profesionāla lobēšana.</p> <p>Latvijas lobētāju asociācijas (LLA) valdes loceklis Didzis Šmits norāda uz, viņaprāt, lielāko likumprojekta trūkumu – vienota lobētāju reģistra neparedzēšanu lobēšanas regulējumā, tas būtu gan lētāk, gan pārskatāmāk nekā neskaitāmi reģistri dažādās interneta vietnēs. Bez vienota reģistra nevarēs sasniegt likumā definētos mērķus, jo, ja ir centrāls reģistrs, tad pastāv arī sodu un bonusu sistēma. Uzskata, ka šāda reģistra turētājs varētu būt profesionāla lobistu apvienība. Viņš pievienojas V. Kalniņam, ka nepieciešams</p>
--	--

	<p>paredzēt arī soda sankcijas likumā noteikto normu neievērošanas gadījumā. Tāpat D. Šmits vērta uzmanību arī uz nepieciešamību papildus aizliegumam bijušām valsts amatpersonām kļūt par lobētāju, noteiktu laika periodu, pēc kura lobētājs var kļūt par amatpersonu. Papildus D.Šmits iesaka veicināt to, ka augstu amatpersonu, piemēram, ministru darba kārtība tiek publiskota.</p> <p>LLA pārstāvis Atis Zakatistovs norādīja, ka trūkums ir, ka līdz šim nozares pārstāvju viedoklis nav uzklauts. Viņš izteica priekšlikumu, ka likumprojektā jāiekļauj vēl viens pants par lobētāju atbildību, tostarp ieviešot arī lobētāju reģistru profesionāliem lobētājiem. Viņš norādīja, ka LLA uzņemtos atbildību šo reģistru izveidot un uzturēt. Esot nepieciešams arī definēt, kāda interešu aizstāvība ir lobēšana un kāda nav, jo pašreizējā likumprojekta redakcija paredz, ka lobētājs ir arī iedzīvotājs, kurš griežas savā pašvaldībā ar ierosinājumu. A. Zakatistovs arī norāda, ka tad, kad tiek mainīts normatīvais akts, tas neskar tikai vienu indivīdu, bet skar visu sabiedrību, tā šai personai būtu jāreģistrējas. Piedāvā, ka LLA varētu definēt, ko precīzi nozīmē „vēršanās” institūcijās un kādos gadījumos tā būtu lobēšana.</p> <p>Latvijas Darba devēju konfederācijas eksperte Agnese Alksne norādīja, ka svarīgi precīzi atrunāt to, kas attiecas uz tām organizācijām un pārstāvjiem, kas uz apspriešanu vai sarunām tiek uzaicināti (4.panta sestā daļa), kā tas ir gadījumā ar valdības sociālajiem partneriem, kas nevar tikt uztverts kā lobījs, jo pārstāv plašu iedzīvotāju grupu. Viņa atbalsta LLA iniciatīvu uzņemties reģistra izveidi, kurā tiktu uzskaitīti profesionāli lobisti. Tāpat viņa vērta uzmanību uz likuma ievērošanas kontrolēšanas un uzraudzības nepieciešamību.</p> <p>Uzņēmuma "PricewaterhouseCoopers" pārstāvis Jānis Vilders puda viedokli, ka likumprojektu nepieciešams papildināt ar uzskaitījumu, kas likuma izpratnē nav lobētājs. Lobēšanas likums jāattiecinā uz reģistrētiem lobētājiem. Viņaprāt, svarīgi atrunāt, ka lobētājs likuma izpratnē nav persona, kas pauž savu personisko viedokli, kaut vai publiskajā telpā – medijos un sociālajos portālos.</p> <p>V. Kalniņš norādīja, ka centralizēts lobētāju reģistrs ietver zināmus riskus: iespējamie veidi, kā informācija par lobēšanu var kļūt publiska – iestāde, pie kuras vērsas lobētājs, paziņo; pats lobētājs paziņo vai informācija tiek publiskota ar centralizētu lobētāju reģistru. Lobētāju obligāta reģistrēšanās vienotā reģistrā būtu apgrūtināša un kaitinoša papildus nasta. Viņš uzsvēra, ka visvienkāršākais veids, kā informācija tiek fiksēta – lobētāju reģistrē amatpersona, pie kuras vērsas lobists. Savukārt iestādēs decentralizētos reģistru varētu apvienot, ja valsts izveidotu vienotu <i>online</i> rīku, vienotu platformu, kas būtu kopīga visiem publiskā pārvaldē nodarbinātajiem, kuru pienākums būtu šādu informāciju publiskot.</p> <p>LLA valdes loceklis D. Šmits diskusijas laikā puda pārliecību, ka arī pašiem lobētājiem jāuzņemas lielāka atbildība un viņam pievienojās A. Zakatistovs, atkārtoti norādot, ka LAA būtu gatava paši veidot un uzturēt šādu reģistru. D. Šmits arī aicināja</p>
--	--

		<p>pievērst uzmanību likumprojektā noteiktajam ierobežojumam, ka lobēšanu drīkst finansēt tikai no privātpersonas finanšu līdzekļiem, kas izslēdz publisku personu iespējas algot lobētājus, lai aizstāvētu savas intereses. Viņaprāt, ierobežojums ir par plašu, jo tas attiektos arī uz lobēšanu ārpus Latvijas, kā piemēru minot ostu starptautiskās intereses.</p> <p>A. Alksne (LDDK) norādīja, ka atbalsta, ka operatīvā informācija parādās institūcijās, vienlaikus atzīmējot, ka atbalstāms ir arī brīvprātīgs centralizēts lobētāju reģistrs, kurā reģistrētie lobētāji varēs parādīt savu darbību.</p> <p>D. Kurpniece vērsa klātesošo uzmanību, ka, izstrādājot likumu, nedrīkst dot priekšrocības vienai organizācijai, uzticot tiesības veidot lobētāju reģistru, jo Latvijā ir lielas organizācijas – LTRK, LDDK, kuru biedru lokā jau ir profesionāli lobētāji.</p> <p>Arnis Marcinkēvičs, SIA Hauska & Partner pārstāvis, norādīja, ka likums nedrīkstētu visus Latvijas iedzīvotājus padarīt par lobētājiem.</p> <p>Mārtiņš Raudevs, Latvijas Pilsoniskā Cilvēktiesību Komisijas pārstāvis, vērsa uzmanību uz iestādes atbildību komunicēt ar lobētājiem, minot personisku piemēru, kad saskāries ar atteikumu valsts institūcijā uzklaut viņa viedokli par konkrētām izmaiņām normatīvajos aktos.</p> <p>Ministru kabineta kārtības ruļļa noteikumu ietvaros ir notikušas 3 saskaņošanas sanāksmes Birojā: 05.09.2012., 03.06.2013., 04.11.2013, kā arī veiktas vairākas elektroniskās saskaņošanas.</p> <p>Papildus tikšanās ir organizēta ar biedrības „Sabiedrība par atklātību DELNA” pārstāvjiem, kuri galējo likumprojekta redakciju atbalsta vien ar vienu iebildumu par to, ka būtu jāparedz stingrāks kontroles mehānisms, tam paredzot arī finanšu līdzekļus no valsts budžeta, lai lobēšanas kontroles funkciju varētu dot kādai no esošajām valsts institūcijām vai arī pat lai izveidotu jaunu – šādam mērķim.</p>
3.	Sabiedrības līdzdalības rezultāti	Noteikumu projektā iespēju robežās, nezaudējot būtiskāko un nepārkāpjot Ministru kabineta doto uzdevumu, ietverti vairāki minēto personu priekšlikumi.
4.	Saeimas un ekspertu līdzdalība	Saeima un eksperti nav piedalījušies.
5.	Cita informācija	<p>Papildus tika sniegtas vairākas intervijas mediju pārstāvjiem, un Biroja pārstāvis piedalījās radio diskusijā, kurā tika diskutēts par Likumprojektu.</p> <p>Žurnālā „Jurista vārds” 2012.gada 18.septembra numurā ir publicēts Biroja amatpersonas raksts „Lobēšanas atklātības likums: problēma vai risinājums”.</p>

VII. Tiesību akta projekta izpildes nodrošināšana un tās ietekme uz institūcijām		
1.	Projekta izpildē iesaistītās institūcijas	Jaunas valsts un pašvaldību institūcijas netiks radītas, kā arī netiks paplašinātas esošo institūciju funkcijas.
2.	Projekta izpildes ietekme uz pārvaldes funkcijām	<i>Projekts šo jomu neskar</i>
3.	Projekta izpildes ietekme uz pārvaldes institucionālo struktūru. Jaunu institūciju izveide	Pārvaldes institucionālā struktūra netiks mainīta.
4.	Projekta izpildes ietekme uz pārvaldes institucionālo struktūru. Esošu institūciju likvidācija	<i>Projekts šo jomu neskar</i>
5.	Projekta izpildes ietekme uz pārvaldes institucionālo struktūru. Esošu institūciju reorganizācija	<i>Projekts šo jomu neskar</i>
6.	Cita informācija	Nav

Ministru prezidents

V.Dombrovskis

Vizē Korupcijas novēršanas un
apkarošanas biroja priekšnieks

J.Streļčenoks

2014.01.13.

7 085

A.Strīķeris, 67356165-231

alvils.strikeris@knab.gov.lv